

NATUURLIJK MILIEU EN ARCHEOBOTANIE VAN NEOLITHISCHE SITES TE OUDENAARDE

P. KIDEN en C. VERBRUGGEN

De onvoorzien grote snelheid waarmee de uitzandingswerken in het Donkgebied sedert het verschijnen van de eerste onderzoeksresultaten (Archeol. Belg., 1985, 1), zijn uitgevoerd, hebben het mogelijk gemaakt de problemen die bij het eerste onderzoek werden gesteld, volledig te achterhalen.

Het morfologisch onderzoek van het gebied werd verricht door P.Kiden ; het palynologisch-paleo-ecologisch werk gebeurde in het kader van de licentiaatsverhandeling van L.Depredomme o.l.v. C.Verbruggen.

1.Natuurlijk milieu

Ter hoogte van de opgravingen vertoont de alluviale vlakte van de Schelde een opvallende verbreding tot bijna 2 km. De oppervlakkige sedimenten bestaan over het algemeen uit klei, die meestal op een diepte van minder dan 2 m op zandige tot zandig-kleiige Pleistocene rivierafzettingen rust.

De bodemkaart geeft in de kleiige alluviale vlakte een zone aan met natte, lemige zandgronden en kleigronden rustend op een ondiep zandig substraat. Deze zone draagt het toponiem "donk" wijzend op een iets drogere, zandige verhevenheid temidden van kleiig alluvium.

Bij de uitgravingen voor de ontzandingswerken bleek echter dat de donk zelf nog overdekt was door een enkele tientallen cm dik kleipakket. Dit wees erop dat de donk zeker gedurende de laatste eeuwen min of meer regelmatig werd overstroomd. Bovendien bleek de top van het zandige substraat onder het oppervlakkige kleidek een aantal min of meer evenwijdige ruggen te vertonen die ruwweg E-W verlopen. Deze ruggen werden geïnterpreteerd als kronkelwaardruggen, afgezet bij een geleidelijke verschuiving in noordelijke richting van de toenmalige rivierbedding. De laatst overgebleven, fossiele rivierbedding (A) bevindt zich dan ook aan de voet van de steile, noordelijke valleiwand en is ongeveer 100 m breed en 9 m diep. De opvulling van deze geul is van Laat-Glaciaire en Holocene ouderdom en bestaat uit gyttja, veen en het oppervlakkig kleipakket.

Een tweede belangrijke geul met ongeveer dezelfde ouderdom en opvulling werd gevonden in het midden van de alluviale vlakte (B). Zij verloopt ongeveer NW-SE, is 9 m diep en minstens 150 M breed. Geul B snijdt de bovengenoemde kronkelwaardruggen aan. De Holocene Schelde volgde

waarschijnlijk deze toen reeds gedeeltelijk opgevulde geul. Het grootste deel van de tot nu toe gelokaliseerde archeologische vindplaatsen ligt aan of nabij de oever van geul B.

De depressies tussen de kronkelwaardruggen zijn opgevuld met Holocene venige klei, afgedekt door een dunne veenlaag die ook de laagste kronkelwaardruggen overdekt. Hierop rust de oppervlakkige kleilaag, voornamelijk afgezet tijdens de grote Middeleeuwse ontbossingsfase. De archeologica werden meestal aangetroffen in de venige klei onder de veenlaag, aan de rand van de depressies tussen de ruggen.

Het landschap rond de onderzoeksplaats bestond tijdens de Neolithische periode dus uit een reeks min of meer evenwijdige, relatief droge ruggen met tussenliggende moerassige depressies. De zandige ruggen vormden waarschijnlijk een geschikte verblijfplaats in de alluviale vlakte, waarbij de mogelijke aanwezigheid van een actieve rivier in geul B een bijkomende lokalisatiefactor kan geweest zijn.

2. Palynologie

Omvangrijk palynologisch onderzoek gebeurde specifiek op twee soorten plaatsen.

- a.) in de geul B, in de eerste plaats om de ouderdom en de actieve periode van deze rivier na te gaan (zie hiervoor).
 - b.) in de archeologische sleuven waar op niet minder dan vijf plaatsen sequenties uit de "archeologische" lagen werden onderzocht.
- Drie van deze profielen (1,2,3) hebben een duidelijk beeld verschaft van de periode Neolithicum - IJzertijd.
 - In twee van de profielen (3,4) is de Romeinse tijd afgedrukt.
 - Het laatste profiel had tot doel om Laat-Paleolithische (Laat-Glaciaal) lagen te dateren ; de lagen bleken evenwel pollenloos.

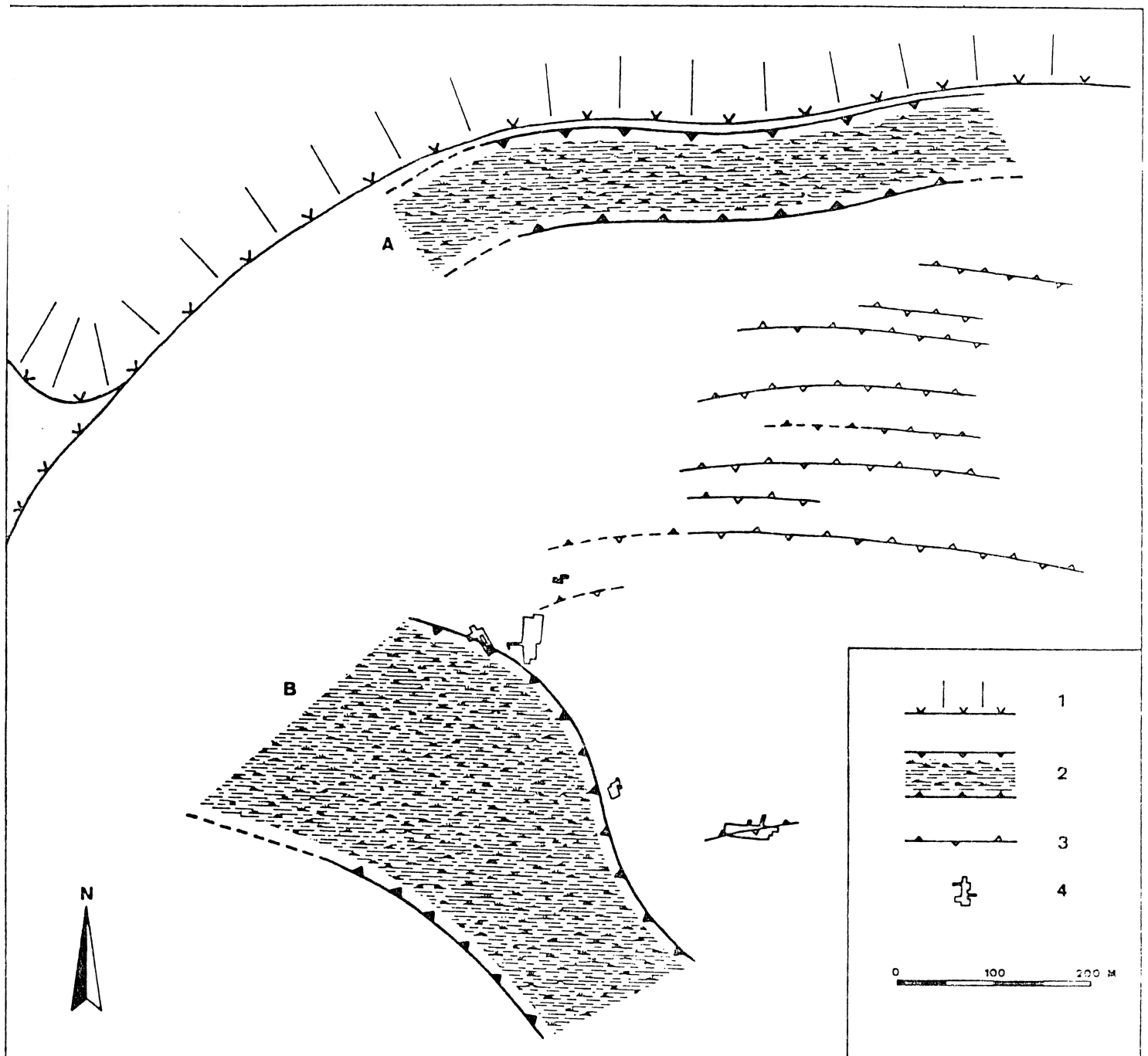

Fig. 1. Tentative map of part of the Scheldt alluvial plain near Oudenaarde, showing fossil river channels and point bars of at least Late Glacial age.

1. Valley side
2. Infilled fossil river channel
3. Point bar ridge
4. Archaeological excavation